

De Wet bewijsvermoeden gaswinning Groningen, laatste bedrijf. Zal krom recht tot recht gebogen worden in de Senaat? - De doorwerking van een merkwaardig advies van de Raad van State aan de minister van EZ

J.M. van Dunné*

1. Inleiding. Stand van zaken Wijziging Mijnbouwwet. Algemene opmerkingen

De Wijziging Mijnbouwwet 2003, het stuk over de omkering bewijslast, ligt op dit moment bij de Eerste Kamer, als onderdeel genaamd: “Wet bewijsvermoeden gaswinning Groningen”.¹ Dat gebeurde in de vorm van een Novelle die de minister van EZ had opgesteld in reactie op de in de Tweede Kamer op 28 april 2015 vrijwel Kamerbreed (op de partij van minister Kamp, VVD, na) aanvaarde amendementen op het gebied van omkering van de bewijslast bij mijnbouwschade en de informatieplicht van de mijnexploitant.²

Het leek erop dat het parlement orde op zaken had gesteld op dit terrein, maar zo dacht de minister van EZ er bepaald niet over. Vanwege het verstrekkende karakter van de amendementen in verhouding tot het algemene aansprakelijkheidsrecht, heeft hij advies ingewonnen bij de Raad van State, Afdeling advisering. Dat kwam op 7 oktober 2015 en bevatte grote juridische bezwaren tegen de amendementen en het advies om vergaande beperkingen op de bij amendement voorgestelde wetsbepalingen aan te brengen.³ De minister heeft dat advies overgenomen, hetgeen op het gebied van de omkeringsregel leidde tot de inperking dat bij de te vergoeden schade slechts *fysieke* schade aan gebouwen en werken in aanmerking konden komen, alsook dat het toepassingsgebied van de nieuwe regel beperkt werd tot het gebied Groningenveld, nader uit te werken bij AmvB.⁴

Groot tumult volgde – ook weer vrijwel Kamer-breed - bij de behandeling van de Novelle in de vaste Commissie van EZ van de Tweede Kamer. Maar de leden van de Commissie telden hun knopen en in juli van dit jaar kozen de indieners van het succesvolle Amendement nr. 12 eieren voor hun geld: door water in de wijn te doen, kregen zij de steun van 4 andere partijen met het amendement nr. 21.⁵ In een poging om nog iets binnen boord te houden gingen zij daarin mee met de halsstarrige minister van EZ op het punt van ‘fysieke schade’ als enige grond voor schadevergoeding. Ook de beperking tot het Groningenveld werd geslikt, maar zij konden wel enige winst halen uit een aanpassing van het ‘effectgebied’, dat niet aan de hand van de ‘contouren’ van gaswinningsgebied bepaald wordt noch door een AmvB, zoals de minister wilde, maar door middel van een algemene formule: “schade die naar haar aard

-
- J.M.van Dunné is emeritus hoogleraar Privaatrecht, EUR; de hier genoemde publicaties zijn te vinden op zijn website: www.esl.eur.nl/normatieveuitleg

¹ Zie voor het falen van die wet, mijn artikelen: “Mijn en dijn in de Mijnbouwwet 2003”, *NJB* 2014, 44/45; “Een koperen jubileum van de nieuwe Mijnbouwwet”, *TGMA* 2014-4.

² TK 34 014, Jan Vos (PvdA)/Ouweland (PvdD), amend. nr. 12; Smaling (SP), amend. nr. 35.

³ Bijlage bij brief minister Kamp, 16 nov. 2015 (vgl. 34 3041, nr. 40). N.B.: er is ook een later advies, 34 390, nr. 4, waarnaar in de MvT verwezen wordt door de minister (34.390, nr. 3), dat gaat echter slechts over enkele formele aspecten van het wetsontwerp.

⁴ Novelle van 21 jan. 2016. Op het amendement inzake de Informatieplicht (nr. 35, Smaling, SP) wordt hier niet verder ingegaan, dit amendement is tenslotte gesneuveld, na de kritiek van de Afdeling. Een ongefundeerde kritiek, overigens, en een gemiste kans om aansluiting te krijgen met het recht van buurlanden en verdragen.

⁵ TK 2015-2016, 34 390, nr. 21 (tekst art.6:177a BW) van PvdA en PvdD, mede ondertekend door GL, SP, CDA en D66. Polderen, dus.

redelijkerwijs schade door beweging van de bodem” als gevolg van mijnbouw zou kunnen zijn. Deze soepele formulering lijkt ontleend te zijn aan de Engelse mijnwet uit 1994.⁶

Nu is de Eerste Kamer dus aan zet. Ik kan niet zeggen dat mijn verwachtingen hoog gespannen zijn, de minister kreeg van de vaste commissie voor EZ onlangs weinig tegenspel.⁷ Op 7 oktober jl. verscheen zijn MvA waarin hij wat kou uit de lucht neemt bij de Senaat.⁸ Het amendement nr. 21 van Jan Vos (PvdA) c.s. bleek voor hem aanvaardbaar als “redelijke uitwerking” van het oude amendement (nr. 12): de toevoeging: ‘fysieke schade’ als tegemoetkoming aan de Novelle maakte dat hij de nieuwe, flexibele formule ter vervanging van het ‘effectgebied’ accepteerde, vooral ook omdat dit – een tweede knieval van Jan Vos c.s. – toch beperkt bleef tot het Groningenveld. Daarmee werd immers “tegemeet gekomen aan de opmerking van de Afdeling advisering over de noodzakelijke afbakening”, merkt de minister op. D66 had gevraagd naar de deugdelijke juridische onderbouwing van de omkeringsregel als een “uitzonderlijk juridisch construct” en krijgt een gemakkelijk antwoord: daar heeft de Afdeling advisering nu juist is voorzien! De kritiek van SP en Groen Links op de uitzondering slechts voor Groningen wordt op dezelfde manier afgehandeld: volgens de Afdeling moet immers sprake zijn van een groot aantal gelijksoortige schadegevallen, en die heb je nu eenmaal alleen in Groningen.

Al met al wordt duidelijk dat minister Kamp blind vaart op het juridische kompas dat de Afdeling advisering van de Raad van State hem aangereikt had, en met succes, en anderzijds dat ook de Senaat de blindelings lijkt af te gaan op wat de Afdeling in haar rapport aan juridische argumentatie aangevoerd heeft. Uit deze gang van zaken in beide Kamers wordt duidelijk van welke verstrekkende invloed de rapportage van de Afdeling advisering Raad van State over de juridische grondslagen voor de omkeringsregel geweest is. Het advies van de Afdeling vertoont echter ernstige gebreken, zowel van vooringenomenheid en partijdigheid, blijkend uit een uiterst selectief gebruik van bronnen, als met betrekking tot het juridische gehalte van het stuk. Zo werd met buitenlands mijnrecht sinds 1982 en Nederlandse jurisprudentie en doctrine op dit gebied sinds 1920 in het geheel geen rekening gehouden. Die materie bleef zelfs geheel onvermeld. Het advies wekt de indruk een ‘partij-advies’ te zijn, geheel op maat gesneden voor de aanvrager: de minister van EZ. Deze boude stelling vraagt uiteraard om een onderbouwing, die hier zal volgen.⁹

2. Omkering bewijslast bij mijnbouwschade: wat brengt de Novelle van 21 januari 2016, na advisering door de Raad van State?

Wat zijn de met wetsvoorstel 34 390 (Novelle) ingediende *beperkingen op de omkeringsregel*? De belangrijkste ingrepen die de minister aangebracht heeft op het door de Kamer vorig jaar aanvaarde wetsvoorstel omkering bewijslast (bij Voorstel van wet, nr. 2; MvT, nr. 3), gebaseerd op het advies van de Afdeling, zijn:

- de omkeringsregel is beperkt tot de *gaswinning*;
- bovendien slechts gaswinning die plaatsvindt in de *Provincie Groningen*, en uitsluitend in het gebied “*Groningenveld*”;

⁶ Zie mijn artikel in *NJB* 2014-44/45, p.3132. Aldus ook reeds: amendement-D66 van 1998 (TK 26 219, nr. 5; ingetrokken in 2001).

⁷ EK 34 041, D, 20 sept. 2016, Voorlopig Verslag.

⁸ EK 3401, E, 7 okt. 2016, MvA.

⁹ Het is goed om te vermelden dat ik begin van dit jaar deze beschouwingen, desgevraagd, opgesteld heb voor de fracties in de TK die het hier besproken amendement over de omkeringsregel hebben ingediend (en dat over de informatieplicht). Voor de inbreng vaste commissie voor EZ, zie: TK 34 348, nr. 5, pp. 1-53.

- de omkeringsregel heeft uitsluitend betrekking op *fysieke schade aan gebouwen of werken*.

Het gevolg hiervan is onder meer dat de omkeringsregel *niet* geldt voor mijnbouw die:

- betrekking heeft op winning van zout, magnesiumzouten, steenkool, e.d., alsook: fracking, opslag CO₂, e.d.;
- plaats vindt in andere delen van de Provincie Groningen, zoals Oost-Groningen (magnesiumzouten-winning), noch andere provincies, zoals Friesland, incl. Waddengebied, Drenthe (zout- en gaswinning), Noord-Holland (gaswinning), Twente (zoutwinning, ook in het verleden), Limburg (steenkool-winning, in het verleden).

De door de minister van EZ thans voorgestelde omkeringsregel geldt *niet* voor:

- bedrijfsschade (economische schade);
- immateriële schade (psychisch letsel, e.d.)
- milieuschade, schade aan landschap en natuurschoon; ecologische schade, e.d.

De minister van EZ benadrukt het ‘uitzonderlijke’ karakter van de omkeringsregel, waarbij hij het advies van de Afdeling advisering Raad van State volgt, aldus:

“De Afdeling advisering overweegt dat voor zover het de Groningse situatie betreft, de omvang van het aantal schadegevallen en de gelijksoortigheid ervan een argument zou kunnen zijn om een bewijsvermoeden in te voeren. Daarbij zou tevens een zwakkere positie van de eisende partij meegewogen kunnen worden.”

Deze passage in de MvT is de *enige tekst* die door de minister gebruikt wordt als “dragende motivering” en “heldere afbakening” die vereist zijn voor zijn wetsvoorstel, zoals door hem eerder aangegeven.¹⁰ Dan is het nu het moment gekomen om te onderzoeken hoe de Afdeling tot haar standpunt gekomen is.

3. De motivering van het wetsvoorstel door de minister, in combinatie met het advies van de Afdeling advisering Raad van State

De Afdeling geeft allereerst enkele algemene beschouwingen over het onderwerp van het bewijsrechtelijk vermoeden, aan de hand van rechtspraak en wetgeving. Opmerkelijk is, dat daarbij de jurisprudentie vrijwel *niet behandeld* wordt, met uitzondering van één uitspraak van een lagere rechter, Rb. Assen, 6 nov. 2001, die in een mijnbouwzaak geen omkering van bewijslast toegelaten had, nog wel met het argument dat de wetgever in het toen aanhangige wetsontwerp daaromtrent, die regel niet had opgenomen (zie Advies: sub II, “Bewijsvermoeden in de rechtspraak”). Van de jurisprudentie inzake mijnbouwschade sedert begin van de vorige eeuw (incl. een arrest HR 1920) ontbreekt ieder spoor. Nog bedenkelijker is, dat over alle jurisprudentie van de afgelopen decennia over de omkeringsregel in het aansprakelijkheidsrecht, waaronder schade door mijnbouw, het stilzwijgen gevallen is.¹¹

¹⁰ TK 2015-2016, 34 390, nr. 3, MvT, p. 2, 1^e al. Deze motivering is evenmin te vinden in het advies van de Afdeling, zie nog onder.

¹¹ Dat geldt ook voor de recente literatuur over de mijnschade-problematiek: daarvan werd alleen die literatuur geraadpleegd welke in overeenstemming is met het in het advies ingenomen standpunt (o.m. Oldenhuis, *NJB* 2015), niet die in *andere zin* (vgl. mijn artikelen *NJB* 2002; 2014; *TGMA* 2014); wel werd nog verwezen naar een artikel gebaseerd op een master-scriptie, met slechts algemene beschouwingen (Bluemink, *AV&S* 2015).

Dan komt de Afdeling toe aan de vragen van de minister, in paragraaf *e*: “Beantwoording van de voorlichtingsvragen”, en komt de kern van de zaak in beeld.¹² De Afdeling begint met te stellen dat voor zo’n wettelijke afwijking van de hoofdregel van bewijsrecht een ‘dragende motivering’ gegeven moet worden, en tevens dat de “reikwijdte van de afwijking helder is”. De Afdeling suggereert hiermee dat bij Amendement nr. 12 een ‘dragende motivering’ ontbreekt. Indien men echter de Toelichting op het amendement leest, dan is de eerste zin:

“In de ons omringende landen is wettelijk geregeld dat de bewijslast voor schade als gevolg van mijnbouwactiviteiten bij de exploitant ligt. In Nederland is dat niet het geval.”

Hier wreekt zich ook, dat de Afdeling zich niet noemenswaardig verdiept heeft in de voorganger van Amendement nr. 12 bij de behandeling van de Mijnbouwwet in 2001-2002: het Amendement nr. 31, Witteveen-Hevinga (PvdA) inzake omkering van bewijslast bij mijnschade. Bij de behandeling van dat laatste amendement in de Tweede Kamer is de mijnwetgeving uit ons omringende landen uitvoerig aan de orde gekomen, waarbij steeds sprake was van omkering van de bewijslast bij mijnschade.¹³ In zijn artikel in dit blad van 2015 doet H.J. Snijders voorkomen dat dit onjuist is en dat de Kamer-fracties door mij verkeerd voorgelicht werden, zelfs “in dwaling” gebracht zijn, echter volkomen ten onrechte.¹⁴ Het feit dat mijnwetten in andere landen met de omkeringsregel op *steenkolenmijnbouw* toegespitst zijn, en niet op in dat land verwaarloosbare gaswinning – Snijders’ argument - zegt natuurlijk niets ten nadele van de in die wetten opgenomen figuur van omkering van bewijslast.¹⁵ Een figuur die door Snijders liever ‘bewijsvermoeden’ genoemd, echter een louter semantische kwestie die in de doctrine en rechtspraak van de vorige eeuw geen rol gespeeld heeft.

De Afdeling wekt de indruk dat hierbij opzet in het spel is, aangezien zij het amendement van 3 dec. 1998 over omkering bewijslast (van Van Walsem - Augustijn-Esser, D66) integraal citeert (p.8, sub b), maar het Amendement Witteveen-Hevinga slechts terloops noemt (p.9, bovenaan). Het eerste amendement doet echter niet ter zake, aangezien het *ingetrokken werd* door D66 (op 8 okt. 2001), waarop de PvdA alleen is doorgeslagen met een amendement dat in stemming gebracht is en in 2002 verworpen werd, op aandringen van de minister.

¹² Eerder had de Afdeling bij de bespreking schade veroorzaakt door andere oorzaken (sub *d*) gesteld dat de bouwkundige gebreken van het beschadigde pand “een omstandigheid [is] die voor rekening van de benadeelde moet blijven”. Dit is, hoewel de NAM-praktijk in Groningen, echter volkomen strijd met de vaste jurisprudentie van de Hoge Raad sinds 1930, bevestigd in 1973. Zie mijn artikel in dit blad, 2014, p.3129.

¹³ Alsook tevoren in Rapporten aan de minister en de vaste commissie van EZ aangeboden door Friesland, evenals door de drie Noordelijke Provincies eind jaren '90, evenals in publicaties uit die tijd. Hierbij ging het om: *Duitsland*: § 120 Bundesberggesetz 1982; *Frankrijk*: art. 75-1 Code Minier 1994, 1999 (N.B.: reeds aanvaard in jurisprudentie onder Mijnwet 1810); *Verenigd Koninkrijk*: art. 40 Coal Mining Subsidence Act 1991; artt. 37, 42-28, Coal Industry Act 1994; *Oostenrijk*: § 160 e.v. Mijnwet 1999 (conform doctrine en rechtspraak inzake ‘gevaarzetting’).

¹⁴ H.J. Snijders, “Bewijsvermoedens nader beschouwd”, *NJB* 2015/38, op p.2671. De Belgische mijnwet die Snijders daar aanhaalt, wordt echter door mij niet genoemd. Wel is het zo dat het Belgische mijnrecht het Franse op de voet volgt, sinds 1810.

¹⁵ Het Duitse mijnrecht houdt het volgende in. Voor toepassing van § 120 Bundesberggesetz is een uitvoeringsbesluit vereist, de “EinwirkungsBergverordnung”. *Gaswinning valt wel* onder de wet (§ 3) maar er is geen uitvoeringsbesluit daarvoor gemaakt, anders dan voor steenkoolwinning het geval is (1983), aangezien gas toen vrijwel niet gewonnen werd. Tegenwoordig is dat weinig anders, er wordt in slechts 13% van de Duitse nationale gasbehoefte zelf voorzien.

De Afdeling heeft door (opzettelijk?) geen aandacht te besteden aan de vaste jurisprudentie op het gebied van omkering van de bewijslast een volkomen vertekend beeld gegeven van de stand van het recht op dat gebied. Allereerst, door te betogen dat het een zeer uitzonderlijke afwijking zou zijn van de hoofdregel van het bewijsrecht: “wie stelt, bewijst”. Zo uitzonderlijk, dat er sterke argumenten zouden moeten zijn om het in te voeren. Zo’n argument vindt de Afdeling in het *getalsmatig veel voorkomen* van mijnbouwschade in Groningen, en dan *alléén in het gebied van het Groningengasveld*. Voor dat laatste beroept zij zich op het amendement zelf, dat “voornamelijk is ingegeven door de problematiek in Groningen”, hetgeen problemen zou oproepen voor de toepassing elders.

Maar wat zeggen de indieners van dat amendement in hun Toelichting? Zij spreken van “schade veroorzaakt door *onder andere* gaswinning in Groningen”. En even verder stellen zij:

“Deze problemen zijn meer dan genoeg duidelijk geworden in Groningen, maar de problematiek is breder en is ook schade als gevolg van bijvoorbeeld zoutwinning aan de hand.”

Het is derhalve duidelijk dat dit amendement geschreven is voor alle vormen van mijnbouw, in alle delen van ons land. Net zoals dat in de buitenlandse mijnwetgeving het geval is, door de indieners aangehaald.

Wat te denken van het overblijvende argument van de Afdeling, de noodzaak van het bestaan van *grote aantallen soortgelijke schadegevallen*, als gevolg van mijnbouw in één bepaald gebied? Die opvatting is niet in overeenstemming met de vaste jurisprudentie op dit terrein, het is een persoonlijke voorkeur van de adviseurs en lijkt toegesneden te zijn op de behoeften van de vraagsteller, de minister van EZ.

De Hoge Raad heeft namelijk in jurisprudentie uit 2000 en 2001 over de omkeringsregel in het aansprakelijkheidsrecht die regel al zo’n vast vorm gegeven dat deze zoals A-G Hartkamp in een conclusie zegt op het gehele aansprakelijkheidsrecht van toepassing was.¹⁶ In 2002 volgde een uitwerking in twee arresten van 29 november, met een verdere ‘verduidelijking’ in 2008 (*fietser*) en tenslotte in 2012 (*Gynaecoloog*) de afwerking van de regel. Het kenmerk van deze omkeringsregel, behandeld in vele artikelen en (hand-)boeken, is, kort gezegd:

“De ratio van de omkeringsregel brengt mee dat ingevallen als het onderhavige de onzekerheid omtrent het exacte verloop van de gebeurtenissen voor risico komt van degene die de desbetreffende norm heeft geschonden, zodat [...] dat verloop in die gevallen in zoverre niet door de benadeelde hoeft te worden gesteld en, in geval van betwisting, bewezen.”¹⁷

Zoals men ziet, heeft de omkeringsregel niets te maken met zeer grote aantallen schadegevallen van een bepaald type, in een bepaalde regio. Het is een uitwerking van het veel oudere ‘gevaarzettingsbeginsel’ (NJV 1913), en kreeg in 1946 van Veegens in een NJ-noot (gasleiding-ontploffing) de omschrijving “sprekende feiten” mee (naar: *res ipsa loquitur*,

¹⁶ Zie daaromtrent mijn *NJB*-artikel, 2014, p.3128, met vindplaatsen.

¹⁷ HR 23 november 2012, *NJ* 2012, 669, *gynaecoloog*. Zie, in dezelfde zin: HR 19 dec. 2008, *NJ* 2009, 141, *gevallen fietser*; inzake art. 6:174 BW, aansprakelijkheid wegbeheerder. Bij een beroep op de omkeringsregel, wanneer een uit een bepaalde toestand “voortvloeiend gevaar zich heeft verwezenlijkt”, is niet nodig dat diegene “ook de precieze toedracht van het ongeval aannemelijk maakt. In gevallen als de onderhavige wordt hij immers tegen het bewijsrisico dat is verbonden aan de dienaangaande bestaande onzekerheid, nu juist beschermd door de omkeringsregel.” (ov. 3.7.). Snijders, t.a.p., p. 2669, bespreekt alleen het *gynaecoloog*-arrest, zegt nog wel dat op de arresten van 2002 gebaseerd is, maar zwijgt in alle talen over de jurisprudentie sinds 1920 (lees: 1881) over de bewijslast bij gevaarzetting en over de doctrine, de *Godfathers* Meijers en Scholten, zie onder.

in common law recht). In zijn boek over *Het nieuwe bewijsrecht*, uit 1973, noemt Veegens 4 arresten van de Hoge Raad waarin op die basis de omkeringsregel aanvaard werd, met als eerste: een arrest over aansprakelijkheid van een mijnexploitant voor mijnschade, *Kasteel Strythagen*, uit 1920.¹⁸ De Afdeling wekt niet de indruk dit arrest te kennen. Het is een jurisprudentie die, zoals Meijers en Scholten in de jaren '30 schreven, terug gaat op een standaardarrest uit 1881 over het schade toebrengen aan burens (aanleg spoorlijnen, o.a. bij Nijmegen en Hillegersberg). Meijers zegt over die vaste rechtspraak, in 1935: “zij wordt ook trouw op den mijnexploitant toegepast, nadat een eerste poging om bij dezen een aansprakelijkheid zonder schuld aan te nemen, mislukt was”.¹⁹

De Afdeling vervolgt haar advies met de constatering dat niet duidelijk is welk *type schade* in het amendement bedoeld werd, alleen schade aan gebouwen en werken, of alle schade? De minister heeft deze opmerking aangegrepen om in het wetsvoorstel *uitsluitend fysieke schade* aan gebouwen en werken op te nemen.²⁰ Daarvoor ontbreekt echter elke motivering, de Afdeling volstond immers met een zorgelijke opmerking. Een motivering voor een dergelijke ingreep is ook niet eenvoudig te vinden, het is een inbreuk op de beginselen van het algemene aansprakelijkheidsrecht. Het is moeilijk voorstelbaar dat schadevergoeding van bijvoorbeeld bedrijfsschade uit het onrechtmatige daadsrecht geschrapt zou worden, voor immateriële schade geldt hetzelfde.²¹ Die beperking komt in het buitenlandse mijnrecht niet voor. Zie:

- België: art. 16 Wet van 1911 inzake mijnbouw: “*elke schade*” vergoed;
- Frankrijk: Mijnwet 1994, art. 75-1, “*des dommages*”;
- Duitsland: Alg. Berggesetz für die Preussischen Staaten (ABG), § 148, “*für allen Schaden*”; Bundesberggesetz 1982, § 120, “*ein Schaden*”; UmweltHaftungsgesetz 1991, § 6-1, “*den entstandenden Schaden*”; § 8-4, “*den Schaden*”.
- V.K.: Coal Mining Subsidence Act 1991, art. 40-2, “*any damage*”, “*natural beauty*” damage

Voor de onderbouwing van het hier gestelde over buitenlandse mijnwetgeving, het geldend Nederlands recht en het disfunctioneren van de Tcbb (en andere commissies) – waarvan de minister nog steeds hoog opgeeft in de Eerste Kamer - wordt verwezen naar mijn eerder genoemde artikelen.²²

Tenslotte geeft de Afdeling nog zijn oordeel over het in het amendement gehanteerde “effectgebied” dat “niet helder” zou zijn (p.13). Ook hier wreekt zich dat de Afdeling geen kennis genomen heeft van de wijze waarop de wetgever dat in Duitsland (in 1982) en Engeland (1991; 1994) geregeld heeft, hetgeen al in het *NJB* van 2002 uiteengezet werd.

¹⁸In het arrest *Kasteel Strythagen* (*NJ* 1921, 230) ging het zelfs om een onweerlegbaar vermoeden van schuld vanwege de “bijzondere zorg die de mijnexploitant heeft in acht te nemen”. Zie ook mijn *Verbintenissenrecht* 2, 5^e dr., 2004, Kluwer, p. 838 e.v., en *NJB* 2014, p.3130. Onjuist: Sniijders, t.a.p., nt. 31: “slechts een vermoeden van schuld” werd volgens hem toen aangenomen, dus minder vergaand dan het huidige art. 6:177 BW, *sic!* Op grond van dit arrest werden in Z-Limburg sindsdien ruim 100.000 schadegevallen afgehandeld, dus betaald.

¹⁹Zie hierover, behalve het laatste genoemde werk, mijn *NJB*-artikel uit 2002, evenals dat in *TGMA* 2014, p.184. Scholten schrijft dit in zijn Asser-Scholten, *Zakenrecht*, 1945.

²⁰MvT, p.9. Slecht voorbeeld, doet slecht volgen: onlangs heeft de Rb. N-Ned (Assen) de opvatting van vergoeding van uitsluitend *fysieke* schade aan gebouwen overgenomen, zie: ECLI:NL:RBNNE: 2016:4402, *Nijhoff / NAM*.

²¹Voorbeelden van het eerste zijn arresten van de Hoge Raad uit 1967, exploitatie-schade van landbouwgrond bij nalatig waterbeheer van een beek, en uit 1988, exploitatie-schade van kwekers door onrechtmatig lozen van stoffen in een rivier die watertoevoer was (resp. HR 17 febr. 1967, *NJ* 1968, 101, nt JHB, *Van Arragon – Van de Ven*; HR 23 sept. 1988, *NJ* 1989, 743, nt. JHN/JCS, *Franse Kalimijnen*).

²²In: *NJB* 2002, p.566 e.v.; *NJB* 2014, p.3125 e.v.; *TGMA* 2014-4, p.178 e.v.

4. Conclusie

Het in de Eerste Kamer voorliggende wetsontwerp “Wet bewijsvermoeden gaswinning Groningen” zou, indien aanvaard, betekenen dat in onze wetgeving (gelukkig niet hetzelfde als ons ‘recht’) de kans gemist is om het geldend recht zoals dat al geruime tijd door de rechtspraak in ons land is vastgelegd, in de wet te verankeren op een wijze die niet langer misverstaan kan worden, zoals de afgelopen jaren helaas in de praktijk van de Tcbb en andere instellingen (zoals de Commissie Bodemdaling) het geval was. Hetgeen ook de bedoeling van de Tweede Kamer was toen zij vorig jaar het amendement nr. 12 (Vos/Ouwehand) had aangenomen als aanpassing op de Mijnbouwwet.

Ook wordt hiermee de aansluiting gemist met de mijnwetgeving van alle omringende landen, die al decennia in andere zin gevestigd is.

Men hoeft geen Groninger te zijn om te hopen dat de bewaking van de kwaliteit van wetgeving bij de Eerste Kamer in goede handen is.